

Lakatos Demeter hazaérkezése

Moldva magyarsága századok óta rejtetten él a nemzeti tudatban. Hosszú-hosszú időn át nem ők küldtek üzeneteket a Szeret partjairól, hanem hozzájuk érkező szerzetes barátok, nyelvészek, utazók beszámolóí hívták fel a figyelmet rájuk. Néha egyenesen Juliánus barát szerepére kellett vállalkozniuk a Kárpátok hágoín átkelt felfedezőknél. Igen, felfedezők voltak, pedig csak itt, a „szomszédságban” jártak. És felfedezésüket újra meg újra ismételnük kellett. A nemzeti tudat egy bizonyos rétegében maradt csak eleven a csángók megléte, élete, kitzasztottsága. A tudományosság, a népköltészet Petrás Ince János óta nem felejtette el a keleti magyarokat, annál inkább, mivel tőlük érkeztek az első folklórkincsek. Tudtak a moldvai magyarokról a csíki székelyek, mégpedig személyes kapcsolataikból. A csíksomlyói búcsúra érkező csángó hívók szöttek újra mindegyre a kapcsolatok, ismeretségek szálait, meg aztán a gyimesi csángók kimutatható családi rokonságban is álltak Klézse, Somoska, Lujzikalagor magyarjaival. De a Dunántúlon vagy a Felvidéken lakó magyarok időnként, egy-egy újabb híradás vagy drámai jelzés alapján csodálkozva kapták fel a fejüket: hát élnek magyarok a Kárpátok karéján kívül is? Nem egyszerűen feledékenység vagy mostoha érzélem ejtette ki a moldvai csángókat a magyar közfigyelemből, hanem a közvetlen irodalmi, művészi élmények hiánya. A népköltészet túl általános volt ahhoz, hogy egy-egy ballada, népdal, siratóéneke a csángókhoz kötődjék a széles köztudatban. Hiszen még a viszonylag szűkebb földrajzi elterjedtségű Kőmíves Kelemenné balladája is – a csángó folklór tömörségében páratlan remeke – ismeretes volt a székelyek földjén is, Erdély keleti felében majdnem mindenütt.

Bukovina magyar falvairól is csak azért tudott többet a Kárpátokon belüli nemzet, mert jó időn át egyazon birodalom része volt az ő tartományuk. Az 1764-es madéfalvi veszedelem után kifutott, előbb Moldvában, majd Bukovinában megkapaszkodó csíki, háromszéki székelyekről hatvan esztendő múltán érkezett az első hiteles üzenet, Kiss Károly hadnagy *Holmi apróságok Bukovinában* című tudósítása. Ez sem volt „bévülről” jövő híradás. És a más tájakra érkező utazók, katonák becsületes nemzeti hűséget sugalló leírásai sem helyettesíthetik az átélt élmények kivetítődését.

Magyar irodalmunkban már Csokonai Vitéz Mihály emberi szabadságot, polgárjogot esdekelt a sorstól moldvai magyar testvéreinknek a *Marosvásárhelyi gondolatokban*, de ez a feljajdulás sokáig csak az irodalom szűkebb köreiben visszhangzott.

Színre kellett lépniük, bármennyire megkéstek is, „bennszülött” hírhozóknak, irodalmi üzenetek megfogalmazóinak. A bukovinai székelyeket immár olyan nagyságú és hitelességű költő és prózáíró képviseli, mint Tamás Menyhért. Egyenesen a kortárs magyar irodalom első vonalában. S noha Németh Kálmán dr. nagy életismerettel írt a bukovinai székelyekről, hazavágyásukról és a nemzet kebelébe való visszatérésükről, ismerte, szerette őket, a papjuk volt, a vezérük volt, egyféle modern népvezér, reverendás Dózsa, a *Száz ezer szív sikolt* mégis inkább magát a hazatérést tudatosította a nemzeti közvéleményben, nem a bukovinai magyarok belső, lelki viharzásait. Tamási Áron az anyaországban kereste fel a letelepülteket, a *Szirom és boly* minden sorát áthatja a szeretet a megpróbált népcsoport iránt, a regény lapjain Bukovina ízeit érezhetjük, mégis elsősorban a székely észjárás, életérzés fogalmazódott meg ebben a kiváló alkotásban.

A moldvai csángók már-már a végső pusztulás széléről küldték saját üzeneteiket a nemzethez. Népdalaik, balladáik, néptáncaik nyomában. Hírük, gondjaik után érkeztek örömeikkel – mert nincs olyan szorongatás, amelyben ne fakadna öröm is, másként kibírhatatlan lenne az emberi élet –, érkeztek sirásukkal és figyelmeztetésükkel: a legkisebb gyermek, a nemzet mesébéli „harmadik fia” nem a szerencse csillaga alatt járja a maga útját, nyújtatok kezét neki, ha nem akartok a közöny, az önzés csapdájába esni, és egyszer majd – történelmi büntetésként – elpusztulni velük, utánuk.

Első csángó üzenethozónk Lakatos Demeter volt. Immár nem az egyedüli. Ha a csángók belső teremtési irodalmáról beszélünk, szólni kell egy fiatalabb, éppoly nyughatatlan, de nemzeti érzelmekben már tudatosabb és irodalmi ízlésében fejlettebb, magyar iskolát végzett csángó krónikásról, a Somoskáról való Demse Mártonról.

Ezt a párhuzamot föltétlenül említenem kell, mert bizonyosága annak, hogy milyen belső, népi értékek porladnak szét kellő anyanyelvű kultúra, műveltség, vagyis oktatás, iskola nélkül. Lakatos Demeterről köztudott, hogy soha nem járt magyar iskolába, mert az ő gyermekkorában ilyen iskola nem volt Moldvában, még a szülőhelyén, Szabófalván sem, ahol valamikor az első moldvai magyar kántoriskola működött, s ahol az áldozatos lelkületű Zöld Péter prédikált. Lakatos Demeter csak román ortográfiával tudott írni, magyar verseit is román betűkkel rögzítette. Ilyenképpen versei – nyelvészeti szempontból – egyedülállóak a magyar literatúrában. Nemzeti szempontból, a művelődés szempontjából azonban hátrányosabb állapot ez a teljes írástudatlanságnál. Hadd példázzam a moldvai román garabonciás íróval, bizonyos Cilibi Moise aforizmaszerzővel, aki a múlt század közepén élt, negyvenhárom esztendő koráig csak élő szóban alkotott, vagyis tollba mondta ítéleteit emberekről, erkölcsökről, arról a világról, amely körülvette. A népi leleményesség, ítéltetés olyan alkotásait hozta létre, amelyekről a legnagyobb román satirikus író, a nemzeti önvizsgálat méltatlanul elfeledett művésze, Ion Luca Caragiale azt írta, hogy talán nem is kevés befolyással voltak a szellemére.

Ez a Cilibi Moise – írástudatlanként is – egyazon nemzet, nyelv körében élt és alkotott. Mély rétegek hangulatát hozta felszínre. Nem kényszerült bele egy másik nyelv, idegen környezet fékező közelébe. Lakatos Demeter azonban nemcsak magyar anyanyelvének helyesírását nem ismerte, de népi tudata is beszűkült a kisebbségi, sőt, kisebbrendűségi kalodába. Teljesen érthetőnek tartom, hogy a belső önkifejezési vágy arra sarkallja: törjön ki ebből a lelki elszigeteltségből. Meg is próbálkozott. Kevesen tudják, hogy töméntelen magyar nyelvű verse mellett hosszú időn át román verseket is írt. Sőt, ismerünk tőle – hajdani bukaresti barátaimmal együtt – piros-sárga-kék verseket. Vagyis megkísérelte a román nacionalizmus csapdájára. Szélesebb körhöz akart szólni, mint a faluja, mint a csángó világ. Mert hosszú időn át szavait nem vette tudomásul a magyar nemzet, a magyar irodalom, a magyar köztudat. Találkoztam vele Bákó városában, midőn éppen a helybeli irodalmi körülésére igyekezett.

– Fel is szokott olvasni a körön, Demeter bátyám? – kérdeztem tőle meglepetten.

– Hívtak, hogy olvassak fel nekik. Miért ne olvasnék?

– Csángó verseket?

Zavarba jött, félrenézett, aztán szomorúan azt mondta:

– Afféle nem kell nekik. Csak olyan politikai, amelyet ők is csinálnak.

Nem akartam megsérteni. Mert nem is őt bántom meg, hanem a magunk közönyét ostromozom, ha rávágom: vagyis afféle jelszórigmusok kellene nekik, Demeter? De miért is kérdeztem volna, mikor tudtam jól. Lakatos Demeter román rigmusát meghallgatták a bákói körben, talán biztatták, talán magukban megmosolyogták a nagy darab, medve mozgású, indulatos embert.

Végtére nem is volt, amiért a román verseit komolyan vegyék.

Mikor egyik moldvai utamról visszaérkeztem Bukarestbe, ott laktam akkoriban, néhány román rigmusát is magammal vittem. Arra gondoltam, hogy magyar fordításban közreadom őket. Hiszen érdekes lehet a népi együttélés, a szimbiózis jelenségére a két nyelven verselő poéta. Kányádi Sándornak mutattam meg a román rigmusokat. Nemesak Erdély legnagyobb magyar költője, de műfordítónak is éppen ennyire kiváló, és mindig pártolta az utána jövőket, a következőket, ha azok pereltek is vele.

Ne tegyük ezt Demeterrel, mondta Kányádi. Mivel ezek a román rigmusok faliújságra valók, érdektelenek, szürkék. Nem a Lakatos Demeter versei. Ő a nyelv, a magyar nyelv nélkül egyszerűen nem létezik.

„Először is: az életérzést nem lehet elválasztani a nyelvtől, a kifejezési módtól. Lakatos Demeter lényegében tájjellegű népköltő volt, olyan értelemben, ahogyan a naiv festőkről szoktunk beszélni. Lakatos Demeter hiába élt a két háború között, igaz, rövid ideig, az akkori Kolozsváron is, hiába írta verseit írógépén, verselésének egészére az volt a meghatározó, hogy szabófalvi népköltő, ez pedig eleve az egzotikumok közé szorítja őt, a verseivel együtt. Persze, az egzotikumot is jobban kellene ismernünk, ezért látnám szívesen kötetbe gyűjtve Lakatos Demeter legsikerültebb írásait.”

Ezt a véleményét Kányádi Sándor 1977-ben mondta, három évvel a szabófalvi népköltő

halála után. Lakatos Demeter nagy álma csak halála után teljesedett be, immár harmadik kötetét tartjuk a kezünkben. Először az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar nyelvtörténeti és nyelvjárási tanszéke, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete adta közre, 1986-ban – Hajdú Mihály patronálásával – *Csángó strófáit*. Majd megjelent a *Csángó strófák* újabb kiadása az Európai Magyar Protestáns Szabadegyetem kiadásában, K. Lengyel Zsolt, Szabó T. Ádám, Szász Judit Anna válogatásában, gondozásában és előszavával, s kezünkben a *Búcsú az ifjúságtul*, a harmadik Lakatos Demeter-válogatás.

Szinte látom azt a medve mozgású férfit, amint bejön a lakásunkba Bukarestben, leveti nagykabátját, tél volt, zúzmarás idő, és azonnal belekezd abba, hogy élete álma egy kötet. Egy saját kötet. Csángó versekből, ahogyan Dsida Jenő kérte tőle Kolozsvárott.

Mindhárom kötet egyben nyelvtörténeti emlék. Mint a *Halotti beszéd*. Mint az *Ómagyar Mária-siralom*. Paraszti, csángó *Halotti beszéd*. Paraszti, csángó *Mária-siralom*. Kétségtelen, hogy a nyelvészek századokkal ezelőtt beszélt magyar nyelvvél találkozni, megkövült szavakkal, kivészett jelzőkkel. De Lakatos Demeter versei többek is ennél. Szinte már esztétikát fogalmaznak meg: „Nem tudtam, hogy költő lenni, / El kell felejtetni enni / Álmodba is verset rágni, / Egyedül házba beszélni.” Szándékosan írtam át élő magyar beszédre a régies, tájnyelvi szavakat. Lám, milyen gondolatok termettek egy szabófalvi gyári munkás lelkében: „Keresed semmibe szépet”, vagyis a szépség értelmét a semmiben, és egyben a mindenben. Míves költő gondolata lehetne az ősi magyar nyelven megszólaló költői kép.

Talán a népköltészet geneziséét lephetjük meg Lakatos Demeter verseiben. Így születhettek balladaink, népdalaink, keserveink, siratóénekeink. Valaki leütötte az első hangot, megfogalmazta a gondolatot, az érzést. Aztán átvették mások, mert a magukénak érezték, és éppen mert a sajátjukká vált, alakítottak, csiszoltak rajta. Mind tovább és tovább görgették a verssorokat, a szavakat, az egész költeményt, míg megkapta végleges, tökéletesnek érzett formáját. Miként a havasi magasságokban néha a szél játéka, az örökös viharzás csodálatos „szobrokká” alakítja, simítja a sziklaormokat.

Csak hogy Lakatos Demeter közelében már nem fújtak az alakító havasi szelek, a csiszoló, ápoló és megőrző magyar nyelv. Lakatos Demeter magányos ember volt a költészetben, a falujában, a maga szűkebb világában.

Egy alkalommal nem volt odahaza, Szabófalván. Bent van a gyárban, mondták, a közeli Roman városában, az acélművekben. Elmentem oda utána. Kihívták a csarnokból. De jött vele vagy három másik, vele egyívású férfiak, román férfiak, munkások, akiket nem hívtam, nem vártam. Lakatos Demeter pedig szelíd engedelmséggel románul szólalt meg, és én is úgy válaszoltam neki. Nem akartam bajt hozni reá. Ekkor éreztem meg igazán, hogy fogságban él a teste és fogoly a lelke is.

Igy kell olvasnunk ezeket a verseket. Egy fogoly magyar lélek jajkiáltásait a moldvai tájakról.

De ha beépül végre a magyar köztudatba ez a moldvai csángó költő, ha sajátos versei ismertté válnak, talán szélesebb körben is kíváncsiakká válunk egyéni sorsára. Aki egyszer a csángó sors közelébe kerül, az megperzselődik a lángjától, mint a túlmerész táborozó a nyílt tűz mellett. Az ilyen lángsebek mindig sajogni fognak, ébresztenek, sarkallnak.

Lakatos Demeter ébresztőként érkezett haza, közénk, mindenüvé, ahol magyarok élnek és élni is akarnak.

Beke György

Lakatos Demeter: Búcsú az ifjúságtul

1990 őszén Domokos Pál Péter egy kézírásos versesfüzetet tett elém és megkérdezte, nem tudnék-e rá kiadót szerezni? A füzet *Lakatos Demeter* 75 versét és néhány levelét tartalmazta *Bajkó Sándor* gondos másolásában és előszavával. Az előszóból megtudhattuk, hogy a verseket maga a költő adta át marosvásárhelyi barátjának, aki azokat 5 példányban lemásolta és különböző helyeken elhelyezte, nehogy a diktatúra máglyáján örökre megsemmisüljenek. Csak a decemberi fordulat után nyílt lehetősége az egyik másolatot elküldenie a halott költő régi barátjának, Domokos Pál Péternek.

Jó helyre került a gyűjtemény. Péter bácsi a már korábban hozzá került kéziratokat az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke és az MTA Nyelvtudományi Intézete

kutatócsoportjának rendelkezésére bocsátotta, így született meg 1986-ban Lakatos Demeter első verseskötete, az 1986-ban mindössze 350 példányban kiadott Csángó strófák. A kis példányszám és az igénytelen kivitel nem tudta ugyan kielégíteni a versolvasó közönség legalapvetőbb igényét sem, felhívta azonban a figyelmet a Kárpát-medencén kívül élő ősi magyar népcsoport, a csángók szomorú sorsára és veszélyeztetettségére.

E kiadás nyomán a költői értékhez méltó kiadás is született – Szabó T. Ádám közreműködésével¹ –, amely azonban megint csak nem jutott el kellő számban a magyar közönséghez. Lakatos Demeter verseinek gondozását és a magyar közönséggel való megismertetését ezek után Domokos Pál Péter vállalta magára. Így került a kézirat hozzám.

Először a kézírásos másolatokat kellett legépelnem, vagyis a szedésre kellett előkészítenem. 1991. január körül összeállt egy mintegy 100 gépelt oldalnyi kézirat, ami azonban Bajkó Sándor előszavával sem tett ki egy egész kötetet. Ekkor megbeszéltük Péter bácsival, hogy a költő eredeti helyesírásával közölt versek mellett közreadjuk azok mai magyar helyesírás szerinti átírását is, hogy a magyarországi olvasók könnyebben eligazodjanak a versek között. A kötet végére a Bajkó Sándor szómagyarázataira alapozott, de csángó szótárak alapján kibővített szójegyzék került.

Az összeállított kötetet átadtam Péter bácsinak azzal a kéréssel, hogy nyomdába adás előtt szükségesnek tartom egy szakemberrel lektoráltatni. Ő a kéziratot átadta Szabó T. Ádámnak, aki lektori véleményében a kötetet kiadásra alkalmasnak találta.

Közben újabb kézírascsomó került Péter bácsihoz, a *Bartis Árpádé*: kérte, hogy azt is dolgozzam be a könyvbe. Ezzel duplájára nőtt a verseskönyv terjedelme. Tovább bonyolította a munkát, hogy megkaptam Péter bácsi saját gyűjteményét is, amelyből a Csángó strófák készült, de sok darabja nem fért bele akkor a kötetbe, vagy ha bele is került, vitatható olvasattal. Ezeket is be kellett foglalnom az új kéziratba, amely ezzel olyan terjedelmessé vált, hogy radikális csökkentéséről kellett döntenünk. Azt javasoltam, hogy hagyjuk el az átírt szövegeket, és csak Lakatos Demeter eredeti szövegeit közöljük. Ezzel ugyan megnehezítjük a hazai olvasók verselvezetét, de megkönnyítjük a versek eredeti címzettjeinek, a moldvai csángóknak a helyzetét, már ha tudnak még magyarul olvasni és el is jut a kötet hozzájuk. A javaslattal Péter bácsi egyetértett. Gyakorlatilag ekkor dönt el, hogy a verseskötetet elsősorban a csángók részére készítjük, a magyarországi olvasóknak pedig bővebb szójegyzéket csatolunk a könyvhöz. Fölvettem még, hogy nem kellene-e elhagyni a kötetből a kommunizmust és a szocializmust dicséző verseket, amelyek egyébként is Lakatos Demeter leggyengébb művei közé tartoznak? Azt mondta, hogy még ezekben a versekben is van egy-egy sajátos kifejezés, szó, hasonlat, ami a verset értékessé teszi.

Amíg a bővített változat készült, a Bajkó-féle kézirat is előkerült, így látszólag már semmi akadály nem volt a kötet kiadásának. *Csoma Gergely és Halász Péter szívességéből* a képanyag is összeállt. Már csak két dolog hiányzott: az összevont kötethez írt előszó – erre mint a legméltóbb személyt Péter bácsit kértem föl –, valamint a kibővített szómagyarázat. Az utóbbit magam vállaltam, korábban megjelent szöszedetek alapján. A románból származó és egyéb ismeretlen szavak magyarázatait Péter bácsival közösen állapítottuk meg, az azonosíthatatlanokat elhagytuk. Sürgetett ugyanis az idő: Péter bácsi egyre türelmetlenebb lett, készült valamire, amit mi magunk még nem hittünk el; iratait, kézíratait, könyvtárát rendezte, és szerette volna ezt a kötetet is mielőbb kézbe venni. Majd amikor már összeállt a könyv, olyat tett, amit addig nem: kért, hogy két verset tegyek a kötetbe: a *Mamákám* és az *Angyu! Hány gyu?* címűt. Ezek kézírata azonban egyik gyűjteményben sem volt meg, de korábban már megjelentek; néhány napot az utánuk nyomozás is eltartott. De hála *Udvardi Frigyes* kitűnő bibliográfiájának, végül megtaláltam a verseket. E versek azonban egyik tematikai csoportba se fértek be, mindkettő a családi élettel kapcsolatos, sugárzik belőlük a szeretet. Új ciklust kellett tehát beiktatnom a kötetbe, ehhez a Szeretet forrása című vers adta a címet, amely egyébként is kilógott a sorból; de további verseket kellett keresnem a családi élet köréből a már megjelentek közül. Így került a Nap és a Szeretet egymás mellé, lévén Lakatos Demeter szerint a Nap a szeretet forrása. Ekkor kerültek külön ciklusba a kommunista és a békeversek; az utóbbiak minden ember természetes vágyát tükrözik, világnézetétől függetlenül.

Az idő és Péter bácsi sürgetett: szerette volna még életében látni a verseskötetet. Már 1991 vége felé járt, a kész anyagot – az előszó és a szójegyzék kivételével – átadtam szedésre. Én is

¹Csángó strófák. Az Európai Protestáns Szabadegyetem (Bern) kiadása, 1988.

sürgettem Péter bácsit: írja meg végre az új előszót. Ezt karácsony táján át is adta. Ekkor kaptam meg *Szervátiusz Tibor* gyönyörű borítótervét. Összeállott tehát a könyv, szóba kerülhettek a kiadás anyagi vonatkozásai. A kiszedett anyagot Péter bácsi még látta, és megnyugodott. A kötet árát úgy állapítottuk meg, hogy 220 Ft-nál ne legyen magasabb, mert akkor eladhatatlan lesz –, ez viszont 240 oldalnyi terjedelmet engedélyezett – ezért úgy szerkesztettük össze, hogy üres oldal ne maradjon benne: az eredetileg egy tömbbe tervezett képanyagot elosztottuk a fejezetvégekre. Péter bácsi kérte, írjam bele az utószóba, hogy ő vállalta magára Lakatos Demeter hagyatékának gondozását. Ezért a terjesztést a Lakatos Demeter Egyesület végzi².

Már majdnem mindenben megállapodtunk, február első napjaiban azzal kerestem fel Péter bácsit, hogy kész vagyok a kötettel, hamarosan nyomdába adhatjuk, és a költészet napjára talán megjelenhet. Ebben megnyugodva váltunk el egymástól, február 20-a után szerettem volna végleg megbeszélni a kiadó vezetőjével az utolsó részleteket. Péter bácsi azonban elment oda, ahová már talán egy éve tudatosan készült.

A temetés után a családtagok, *Domokos Erzsébet és Mária* – Péter bácsi végakarátát teljesítve, hozzájárultak az utolsó művelet, a nyomás elindításához. Így, ha megkésve is, posztumusz kötetként, a magyar érdeklődő olvasók a kezükbe vehetik Domokos Pál Péter utolsó, de a jelentőséget tekintve talán az elsők közé sorolható művét, igaz csak 1000 példányban.

Mint minden emberi alkotás, természetesen ez sem lett hiba nélkül való. Biztosan talál majd benne a kereső szem hibát, vagy olyasmit, amit másképp is lehetett volna csinálni. Én mégis azt kérem, hogy fogadják Lakatos Demeter verseinek ez első méltó magyarországi kiadását olyan szeretettel, ahogyan Péter bácsi a szíven viselte, ahogyan a kötet közreműködői foglalkoztak vele, és végül ahogyan én magam is életem eddigi fő művének tekintem.

Libisch Győző

Lakatos Demeter emléke Szabófalván

Az 1970-es években többször találkoztam Lakatos Demeterrel. Akkor már a Securitate gyakran zaklatta, nem utolsósorban azért, mert Magyarországról sokan látogatták, buszokkal, hangoskodva, nagy feltűnést okozva, aminek következménye mindig rendőrségi kihallgatás, nemegyszer házkutatás lett – amint arról Demeter bátyám gyakran panaszkodott. Ézért mindig a kertek alatt mentem hozzá, a szomszédjától egy kiskapun léptem át a kertjébe, így a házával szemközt lakó besűgő nem is tudta, hogy járt nála valaki.

Lakatos Demeter üldöztetése ellenére vidám, jókedvű ember volt, szeretett tréfálkozni, szöveceket gyártott, anekdotákat mesélt, s magnetofonszalagon gyakran üzent Budapestre Domokos Pál Péternek.

Mondom, jól ismertem az élő Lakatos Demetert, most mégis arról szeretnék beszélni, hogy miként él Lakatos Demeter emléke szülőfalujában. Nemrég filmet készítettünk a Szabófalván és a környező falvakban élő csángókról, s több embernek is feltettem a kérdést: milyen embernek ismerte Lakatos Demetert? Megleptek és meghatottak a válaszok. Hiszen tudjuk, hogy a föld vagy a gyárak kétkezi munkásai nem sokra nézik az írogató, versfaragó embereket, különösen nem, ha az ráadásul közülük való, falujukbeli. Lakatos Demeterre mégis mindenki szívesen emlékezett. Derék ember volt – mondták. *Pogocsás* ember volt – emlékeztek rá vissza, s ez a szó különösen szíven ütött, hiszen Lakatos Demeter is gyakran használta írásaiban. Domokos Pál Péter a Magyar Nyelv 1970. évi számában kimutatta, hogy ez az általunk már régen elfeledett szó, a tréfálkozik szavunk régi megfelelője, ma már csak a csángók ajkán él. Úgy éreztem, Lakatos Demeter, aki világot járt ember volt és sokat olvasott a csángókról, talán egy kicsit tudatosan is használta ezt a szót, mint a régi magyar nyelv becses, rájuk bízott kincsét. Kiderült azonban, hogy Szabófalva hétköznapijaiban is használatos és különösen szép volt, hogy éppen Lakatos Demeterrel kapcsolatban emlegették.

Jártunk Lakatos Demeter házában is, amit – azóta, hogy özvegye Erdélybe költözött – idegen lakó használ, de ő is jó szívvel emlékezett Demeterre, s azt is tudta, hogy „poétás” ember volt. Milyen szép lenne, ha Lakatos Demeter házában egyszer majd életét és munkáit bemutató múzeum nyílhatna, s a homlokzatán emléktábla hirdetné, hogy itt élt a csángók költője.

Halász Péter

²A Magyar Művelődési Intézet 304-es szobájában kapható: Bp. I. ker. Corvin tér 8. (Szerk.)